НІВА

V ГОД ВЫДАННЯ № 10 (210)

6 САКАВІКА 1960 г.

БЕЛАСТОК

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА - КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Цана 60 гр. Сена 60 gr.

АДНА З ІХ

Хоць Ліда Бялецкая не любіць расказваць аб сабе, тым больш аб сваёй дзейнасці, усё ж-такі ўдалося мне, так сказаць, выцягнуць ад яе некалькі слоў. Біяграфія Ліды Бялецкай цесна звязана з гісторыяй дзейнасці КПЗБ на Бельшчыне. Нарадзілася яна ў рабочай сям'і ў Бельску. Бацька не меў сталай працы, а сям'я была вялікая. Бялецкай з самага маленства давялося пазнаць і гора, і біды, адчуць горыч пастаянных нястач у сям'і. З дзейнасцю камуністаў яна пазнаёмілася яшчэ ў 1928 годзе. У хаце Бялецкіх, па вуліцы Дубічы ў Бельску, часта адбываліся пасяджэнні Бельскага райкома КПЗБ. Старэйшы брат Ліды — Мікола быў членам партыі. Ужо тады камсамолка Бялецкая ведала, як трэбаназіраць, ці хто-небудзь нежаданы не круціцца каля хаты, як папярэдзіць таварышаў на сходзе, што набліжаецца шпік ці паліцай. Па даручэнню партыі Бялецкая раскідае падпольныя лістоўкі, распаўсюджвае камуністычную літаратуру.

Аднак дэфензыва не спала. Дзейнічалі і правакатары. У канцы 1930 года ў Бельску наступаюць масавыя арышты. Брата Міколу пасадзілі ў турму. За камсамольскую дзейнасць арыштоўваюць і сястру Зосю. У гэты, такі крытычны для камуністаў Бельшчыны час Бялецкая ўступае ў рады КПЗБ. Яе выбіраюць сакратаром ячэйкі, а пасля членам гарадскога камітэта партыі. Перад уцалеўшымі ад арыштаў камуністамі стаіць задача аднавіць дзейнасць партыі ў Бельску і пазней навязаць сувязі з акругай. (Працяг на стар. 4.)

Ліда Бялецкая ў час працы.
фота — В. Баршчэўскі

УСІМ ЖАНЧЫНАМ, А АСАБЛІВА ЧЛЕНАМ БГКТ І ПАДПІСЧЫКАМ «НІВЫ», У СУВЯЗІ З НАДЫХОДЗЯЧЫМ СВЯТАМ ЖАНЧЫН, СКЛАДАЕМ САМЫЯ САРДЭЧНЫЯ ПАЖАДАННІ.

Галоўнае Праўленне Беларускага грамадска - культурнага таварыства і рэдакцыя «Нівы».

Выяўляць нявыкарыстаныя рэзервы ў гаспадарчым жыцці — абавязак кожнага грамадзяніна нашай краіны. Гэта вельмі важнае, і аб ім шмат гавораць. Але ў пабудове лепшага жыцця важныя не толькі эканамічныя ўмовы, але і людзі — стваральнікі гэтых умоў. Най, калі не ў галоўнай, меры залежыць, ці яно будзе працавітым, ці гультаём, ці будзе любіць сваё, роднае, ці смяяцца з яго, ці будзе шанаваць чужое, ці ненавідзець яго.

Маці, як ніхто, здольна краніць адпаведныя струны дзіцячага сэрца. І каб яно адзывалася патрэбнымі гукамі, трэба ёй дапамагчы наладжваць гэтыя струны. Гэта першачарговае заданне ўсяго грамадства.

Таму ў сваёй дзейнасці Таварыства павінна з поўнай адказнасцю падыйсці да маці, і ў сваёй шматграннай працы знайсці і для яе належны час. Добра было б, каб у пла-

Перадз'ездаўская дыскусія

НЕВЫКАРЫСТАНЫЯ РЭЗЕРВЫ

Вось, менавіта, аб людскіх рэзервах у працы нашага Таварыства і хачу гаварыць. Маю на думцы жанчын, якім, на мой погляд, Таварыства мала ўдзяляе ўвагі.

Выхоўваць! Выхоўваць! Выхоўваць! — чуем мы пры кожнай нагодзе, калі мова ідзе аб маладым пакаленні. А хто яго павінен выхоўваць канкрэтна? Зразумела — школа, зразумела — арганізацыя, але перадусім — маці. Яна сваё дзіця найлепш ведае, ад яе ў знач-

нах працы Таварыства знайшлося месца для спраў мацярынства, добра было б наладзіць бліжэйшае супрацоўніцтва з бацькоўскімі камітэтамі, якія існуюць пры нашых школах, і на жаль у якіх мала жанчын.

Сваёй увагай да маці і выхавання дзяцей мы рабілі б не толькі карысную справу для грамадства наогул, але і вызвалялі б новыя сілы для актыўнай дзейнасці на ніве Таварыства. (Працяг на стар. 2)

С. ЗАСТАВІН

КАНДРАТАЎ СОН

Другі, напісаўшы гэткі загаловак, паехаў бы далей проста з мосту. А я не. У свеце, можна сказаць, чалавек крыху бываў. Гэта сваё робіць. Бывалы чалавек, перш чым пачне гутарку, дакладна пад яе грунт падрыхтуе.

А вы, думаеце, у нас многа такіх цяпер людзей? Куды там! Возьмем Гміну, на той прыклад.

Усякі, не паспеўшы за парогам шапкі зняць, так і гарланіць «Паданне прынёс», або «Ці Сідарава карова доўга будзе па маім агародзе лазіць!?» І гэтак далей. А я гэтага страх як не люблю.

Прыдзі, як чалавек, пааздароўкайся за руку, прысядзь, закінь наконт мінулагодняга ўраджаю, газетнай навінкі, вось і ў канцы прадстаўляй справу. Ды, кажу, няма цяпер такіх людзей, у рэдкасці водзяцца. Таму і не разумеюць іх. Так было і са мною.

Зайшоў я мінулага года ў нашу Гміну, бо вёска наша не малая, сваю ўласную Гміну мае...

Ды што пісаць, гаварыць сорамна. Прыходжу, як чалавек, спрабую з аднаго, з другога боку гутарку завесці, бачу: выпучыўся пісар на мяне і рот яшчэ адкрыў!

Я, вядома, чалавек асцярожны: думаю — не так павёў. І давай аглоблі паварочваць. Бачу, пасінеў увесь! Я яшчэ інакш. Ды як не сарвецца той:

— Ты чаго. — крычыць, — галаву марочыш, чаго суматоху наводзіш?! Гавары, у чым справа, і каціся да парога!

Тут я і ўскіпаціўся:

— Цьфу, ты, вырадку, мяне з людзьмі абыходзіцца вучыць будзеш?!

А ён... Вочы, кажу вам, блінамі наверх так і коцяцца. Ну і схапіліся мы з ім тады. Няма тае сілы, што была, але вывалак я яго на падворак, хоць як ні стараўся, гад, нагамі за дзверы чапляць. Развялі нас на вуліцы.

Справы, праўда, так і не залатвіў. Паданне тады якраз наконт падатку прынёс. Ды што паданне!

Колькі потым па гэтых самых Калегіях наездзіўся — Бог толькі ды суседзі ведаюць.

А пра што гэта мы гаварылі? Ага, пра загаловак. Ну вось, я і кажу, не люблю гэтак проста іваліцца з гутаркаю, як з возам на чужое гумно. Да кожнае справы трэба падыходзіць асцярожна, з боку. Вось і паслухайце.

Кандрат — гэта наш вясковы пячнік. Не скажу, каб чалавек нічога не варты: і майстар надрэнны, і біблію чытае, і ў «Ніву», хоць на апошнюю старонку, але загляне. Ды ў бутэльку часцей.

Думаецца мне, што каб не любіў, галадранец, гарэлкі, тое, што з ім здарылася, не мела б месца. А любіў хлябнуць Кандрат гары. любіў! Ніхто не пахваліцца ва ўсёй вёсцы нашай закончанай Кандратам печчу. Няма такога. Работу браў заўсёды ахвотна, але, даўшы яе да палавіны, пачынаў віляць. То там заварушыцца, то тут, а потым як згіне, хоць пад зямлёю шукай! Ажно чуем, з другога канца пачаў печ ладзіць. Вось так і было.

І здарыўся гэты самы выпадак. Мы ў вёсцы па-рознаму тлумачылі. Палавіна дагэтуль сцвярджае, што ўсё гэта з пальца высасаў Кандрат, на пячы седзячы, другая — што праўда.

(Працяг на стар. 3)

Невыкарыстаныя рэзервы

(Прапяг са стар 1)

Гаворым, што культуру трэба разумець у шырокім сэнсе, што трэба клапаціцца не толькі аб мастацкім гуртку, але і аб санітарным выглядзе вёскі, аб асабістай гігіене жыхароў вёскі і г. п. Вельмі добра! Але следам трэба сказаць, што калі за гэта не возьмуцца жанчыны, то добрыя планы застануцца толькі планамі на паперы.

Ці не варта было б пры гуртках БГКТ стварыць жаночыя секцыі па барацьбе з брудам? Гэта не атракцыйны занятак. згаджаюся, але калі ўзяць на амбіцыю, можа стацца вельмі цікавым. Уявем сабе, што такая секцыя аднаго гуртка выклікае на спаборніцтва іншы гурток, з суседняй вёскі. Пачынаецца змаганне, у чыёй вёсцы чысцей у хатах, на панадворках, у хлявах.

Ясна, што і мужчынская палавіна не павінна стаяць у баку, але ўсё ж такі поўная ініцыятыва ў гэтай галіне павінна быць у руках жанчын.

Варта падумаць тут аб узнагародах для перадавых гурткоў і выдатных актывістаў змагання за чысціню.

Калі б такое мерапрыемства ўдалося нам правесці, на колькі здаравейшымі сталі б вясковыя людзі, колькі хвароб выгналі б мы з нашых вёсак, якую паслугу зрабілі б грамадству.

Гаворым, што ў нашых вёсках шмат цемры. І гэта праўда. Але цемра больш падатны грунт знаходзіць сярод жанчын. Забабоны і іншыя астаткі мінулага моцна яшчэ трымаюцца нашых хат. Шаптухі і іншыя шарлатаны таксама не здаюцца.

А калі так, то не трэба чакаць, пакуль яны добраахвотна пойдуць на сметнік і там зложаць свае «цудадзейныя» прылады. Трэба гнаць сярэдневякоўе з нашых хат, гнаць рознашэрсных шарлатанаў без агляду.

Не зможам гэтага зрабіць, калі не мабілізуем на гэтае мерапрыемства жанчын. Тут неабходны добра падрыхтаваны жаночы актыў.

А калі ўзяць праблему свядомага мацярынства? Павінны ж мы яе таксама вырашаць. Ясна, што найлепшым прапагандыстам у гэтай справе з'яўляецца лекар. Але калі падыйдзем да канкрэтных умоў? Большасці нашых вясковых дзяўчат характэрна сарамлівасць і нясмеласць.

Большасць лекараў гэта ўсё-такі мужчыны. Хай пачне чужы мужчына, хоць ён і лекар, гаварыць нашым дзяўчатам пра «сарамлівыя» справы, здаецца, што такая гутарка не атрымаецца. Куды лепш зробіць гэта адпаведна падрыхтаваная настаўніца.

І зноў у ролю ўваходзіць жанчына.

Можна множыць прыклады неабходнасці шырэйшага прыцягнення да працы Таварыства жанчын, але і гэтых, здаецца, хопіць, каб звярнуць увагу на недаацэнку ў дагэтуляшняй працы БГКТ такога саюзніка, якім з'яўляецца жанчына. А што яна недаацэньваецца, то найлепшым прыкладам можа служыць склад Галоўнага Праўлення, дзе на 45 асоб, з якіх яно складаецца, толькі 2 жанчыны.

І гэта таксама варта абмеркаваць перад наступаючым З'ездам.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

З жыцця БГ-КТ

БЕЛЬСК

10.II. у вёсцы Парцава адбыўся сход гуртка БГКТ, на якім выбрана новае праўленне: Аляксей Грэчка — старшыня, Сцяпан Трафімюк — сакратар і Марыся Жробская — касір.

Новае праўленне гуртка БГКТ выбрана і ў вёсцы Міклашы. Сход адбыўся 12 лютага. Склад новага праўлення: Сяргей Куна — старшыня, Ольга Корзун — сакратар, Ніна Шастак — касір.

Таксама адбыўся сход гуртка БГКТ у вёсцы Галады, на якім было выбрана праўленне. У яго склад цяпер уваходзяць: Павел Грыгарук — старшыня, Расціслаў Грыгарук — сакратар, Надзя Серада — касір. Моладзь вёскі дыскутавала над арганізаваннем беларускай выстаўкі і аркестра.

12 лютага паўстаў новы гурток БГКТ у вёсцы Плёскі. У праўленне гуртка ўвайшлі: Ян Андрэюк — старшыня, Ліда Гаўрылюк — сакратар, Андрэй Дзмітрук — касір. Гурток налічвае 18 членаў.

14 лютага арганізаваны гурток БГКТ у вёсцы Кожына. Праўленне гуртка: Іван Саковіч — старшыня, Марыся Іванюк — сакратар, Аўдоля Зуенак — касір. Моладзь гуртка прадыскутавала справу пабудовы святліцы і арганізавання хору. Гурток налічвае 11 членаў.

ВАРШАВА

12 лютага г. г. у памяшканні Варшаўскага аддзела БГКТ адбыўся аўтарскі вечар мясцовага беларускага паэта Яшы Бурша. Аўтар прачытаў сабраўшымся некалькі вершаў на польскай мове, празаічную паэму «Праездам» і некалькі меладычных беларускіх калыханак.

На вечары прысутнічала шмат студэнтаў беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта, а таксама прадстаўнікі іншых установаў Варшавы і аколіц горада.

Пасля выступлення аўтара адбылася актыўнае абмеркаванне твораў паэта.

Альф

ШЧЭЦІН

На чарговым літаратурным вечары, наладжаным у гуртку БГКТ ў Шчэціне 14.II.1960 г., выступіла Вера Серада з тэмай «Аб жыцці і творчым шляху Цёткі».

СТАРАЯ ДРУЖБА НЕ РЖАВЕЕ

4 студзеня бягучага года на адным з палігонаў паўночнай часткі ГФР адбыліся вялікія зімовыя манеўры. На працягу лютага ўся заходнегерманская прэса ацэньвала мілітарнае значэнне манеўраў. Адзін з вывадаў гучэў: тэрыторыя ГФР занадта малая, каб праводзіць вайсковыя манеўры ў такім шырокім маштабе. Пад «шырокім маштабам» перш за ўсё падразумяваліся перспектывы далейшай разбудовы Бундэсвера, якая ў студзені бягучага года налічвала ўжо 250 тысяч салдат, у канцы бягучага года павінна налічваць 300 тысяч, а за два гады — паўмільёна салдат, з гэтага 12 дывізій у рамках паўночна - атлантыцкага пакта.

Шырокія планы патрабуюць адпаведнага размаху. Не змясціўшыся на ўласных палігонах, камандванне Бундэсвера пачало шукаць замежных тэрыторый. У ігру ўваходзіла між іншым суседка Францыя. Аднак дружалюбны наогул для Адэнаўэра прэзідэнт дэ Голь не праявіў празмернай шчодрасці. Запрапанаваў ён заходнегерманскім мілітарыстам пустынныя абшары паўднёвага Алжыра, з якімі сам мае сур'ёзныя палітычныя клопаты. У Боне круцілі на такія прапановы носам. Аднак жа міжнародныя абставіны, а асабліва мусульманская вызваленчая вайна ў Алжыры, не даюць гарантыі трываласці французскага панавання ў гэтай краіне.

Таму Адэнаўэр адказаўся ад Афрыкі і накіраваўся да вернага сябра III-га гітлераўскага райха — генерала Франко. Заходнегерманскі ўрад запрапанаваў пабудову ў Іспаніі баз амуніцыі і палігонаў для стратэгічнай авіяцыі ГФР.

Між іншым варта дадаць, што Адэнауэр меў гістарычнае права на тое, каб накіравацца ў Мадрыд. Гэта ж 21 год назад гітлераўскі легіён Кондар быў найсільнейшай падпорай франкісцкай фалангі, якая звергла рэспубліканскую ўладу ў Іспаніі.

Не ведаем, чым закончыліся б тайныя мадрыдскія перагаворы (мабыць карысна для ГФР), калі б яны не былі спынены па прычыне недыскрэтнасці амерыканскай газеты «Нью Йорк Таймс». Яна выявіла падрабязнасці перагавораў, не зусім асуджаючы зрэшты мілітарыстычныя парывы канцлера Адэнауэра. Аднак справа атрымала шырокі разгалос, таму што:

1. Заходняя Германія, належучы да НАТА, не дагаварылася перад гэтым з усімі членамі гэтай арганізацыі;
2. Перагаворы па справах заходнегерманскіх мілітарных баз вяліся з Іспаніяй, якая не з'яўляецца членам паўночна - атлантычнага пакта;
3. Некаторыя заходнія партнёры ГФР былі занепакоены тым, што заходнегерманскія ўзбраенні маглі выслізнуць з-пад кантролю паўночна - атлантычнага пакта.

У прыватнасці, гаворка была аб Парыжскіх дагаворах 1954 г., якія забараняюць Заходняй Германіі мець і прадукаваць на сваёй тэрыторыі цяжкія стратэгічныя бамбардзіроўшчыкі. Памяшчэнне цяжкіх бамбардзіроўшчыкаў з чорнымі крыжамі па-за межамі ГФР было б лоўкім абыходам гэтай забароны, якая датычыць не толькі тэрыторыі ГФР.

Гэтыя намеры нагадваюць ваенныя хітрыкі Гітлера ў міжваенныя гады і не маглі прайсці на Захадзе без асуджэння. Аднак трэба сказаць, што большасць афіцыйных пратэстаў у заходніх дзяржавах агранічылася выключна да асуджэння дзейнасці Бонна без ранейшай кансультацыі з кіраўніцтвам паўночна - атлантычнага пакта.

Але як для нас, так і шырокіх мас у заходніх дзяржавах гэтая справа мае значна шырэйшае значэнне. Патрабаванне баз для Бундэсвера за межамі Заходняй Германіі з'яўляецца выразам велізарных перспектыўных планаў гэтай арміі і прыдаванне ёй найважнейшага значэння ў заходняй мілітарнай сістэме. Асноўная роля Бундэсвера ў НАТА прыдае ўжо сёння гэтаму пакту яўна агрэсіўны характар. Бліжэйшыя гады могуць гэты факт яшчэ больш падкрэсліць. У выніку гэта можа аказацца пагражаючым і для заходніх дзяржаў так, як грозным для Францыі, Вялікабрытаніі і шэрагу іншых краін аказаўся мілітарызм III гітлераўскага райха.

Ва ўсёй гэтай справе нас здзіўляе толькі адно — дружба Адэнауэра і Франко. Аказваецца, шта старое фашысцкае сяброўства не ржавее, нягледзячы на горкія павучэнні гісторыі.

У. ЛАЗІНСКІ

Фурман — немец павярнуў улева і, пракаціўшы яшчэ з паўсотню метраў, выехаў на асветленую сонцам паляну. Я ўбачыў некалькі вялікіх драўляных дамоў у тры рады агароджаных калючым дротам. Паміж дамамі хадзіў вартаўнік. На дарозе гойдалася фанерная дошка з вялікім надпісам:

«Ахтунг! Мінэн! — «Увага! Міны!»

Быстра акінуўшы позіркам паляну, я прыйшоў да вываду, што ўсё абсалютна супадае з тым, што гаварыў Брызгалаў. Значыцца, я трапіў куды трэба.

Павозка затрымалася каля варот агарожы. Мае праваднікі ўступілі ў перагаворы з вартаўніком. Я тым часам чытаў вялікія надпісы на дошчачках, прыбітых да слупоў: «Даследчая лясная станцыя», «Уваход забаронены», «Прад'яві пропуск».

«Нічога сабе, «даследчая станцыя!» — падумаў я.

Вартаўнік, прапусціўшы нас у сярэдзіну агарожы, дзёрнуў за дрот, і недзе ў той момант забрынчаў званок.

Далоні рук раптам змакрэлі. Гэта кепска — прыкмета хвалявання. Трэба падцягнуцца.

Праваднік увёў мяне ў дом, а сам выйшаў. Пакой быў чысты і прасторны. За сталом сядзеў унтэр-афіцэр, заняты «сур'ёзнай справай»: у руках трымаў ён пяро, якім ганяў па стале вялікага рагатага жука. Жук намагаўся ўцячы, але немец яго не пускаў. Часам жук спыняўся, грозна вадзіў доўгімі вусамі і падымаўся на дыбы, вытвараючы пры гэтым нейкі сык. Немца гэта страшна весяліла.

Піск тэлефона спыніў яго гульню.

— Хір унтэр - офіцэр фом дінст Курт Вэнцэль. Яволь эс іст хір цу бэфэль! — прабубніў ён у трубку. — Дзяжурны унтэр-афіцэр Курт Вэнцэль слухае. Так, ёсць!

Потым падыйшоў да мяне і пачаў выварочваць ужо да яго апарожненыя кішэні. Ззаду раздаўся глухаваты, быццам з куфра, голас:

— Гэта вы, ці што, да пана Губарта?

Пытанне было зададзена па-руску.

— Так, я, — адказаў я адвярнуўшыся. Перада мною стаяў невялікі, пажылы мужчына ў нямецкім мундзіры.

— Пойдзем, я вас правяду.

Дом, да якога ён завёў мяне, быў з цёсу. У пярэдняй падлога заслана дыванам, ля сцяны канапа. У наступным пакоі таксама дыван, вялікі стол, накрыты белым абрусам, пасудная шафа — тут, відавочна, сталовая.

Увайшлі ў трэці пакой. Я зляну́ў на афіцэра, які стаяў за пісьмовым сталом і ледзь не крыкнуў: перада мною быў трэнер Вілі! Вялікі доўгі твар з шрамам на ілбе... «Памылкі быць не можа!» — падумаў я. Далоні зноў спацелі, і пачуў, што сэрца моцна забілася.

Губарт звярнуўся да мяне па-нямецку:

— Вас зухэн зі хір? — Што вы тут шукаеце?

Халодныя, лютыя вочы яго глядзелі на мяне ва ўпор і чакалі адказу.

Я пацісну́ў плячыма.

Губарт агледзеў мяне з ног да галавы і па-руску спытаў:

— Нямецкай мовай валодаеце?

— Не. Апрача рускай, ніякай, — адказаў я.

Не зводзячы з мяне вачэй, Губарт узяў са стала сігарэту і закурыў.

— Чым магу служыць? — спытаў ён.

— Я да вас ад Саўрасава.

Губарт прыжмурыў вочы.

— Ад якога Саўрасава?

«Што за чартаўшчына! — мільганула ў мяне ў галаве.

— Няўжо ў яго некалькі Саўрасавых?»

— Ад гэтага Саўрасава, да якога вы пасылалі Брызгалава.

Губарт сеў на крэсла.

Маўчанне.

Першыя мае крокі пакуль не прадказвалі нічога суцяшальнага. Гутарка атрымалася не такою, якою я яе ў думках прадстаўляў сабе.

— Саўрасава вы ведаеце?

— Так.

— Брызгалава?

— Таксама. Нядаўна пазнаёміўся.

Бровы ў Губарта зрушыліся.

— Калі з'явіліся на нашым боку?

— Учора раніцай.

— Як прабраліся?

— Па паролю: «Ахтунг! Панцэр! Гаўптман Губарт».

— Без прыгод?

— Па-мойму, так.

— Вас дапытвалі?

(Працяг на стар. 4—7)

Літаратурная старонка

Трыбуна Беларускага літаратурнага аб'ядвання ў Беластоку №_ 21

АЛЕСЬ БАРСКІ

Сатырычныя вершы з цыкла »Да«

ДА АКТОРКІ

Прыкінуцца дык ты умела,
Ігрaла ў ролях супярэчных.
Была чарнявaю і белай.
То маладою, то старэчай.
Была какеткай, жонкай вернай,
І працавітай і лянівай,
Гарэла хараством бязмерным,
Або агідай нешчаслівай.

А я штодзённа цябе бачу,
Суседзі мы, жывем за плотам.
І бестактоўнасць мо' прабачыш,
Калі цябе спытаю «хто ты?».

Да зайца

Жыццё, як рэдзька, надаела.
Няма чым, кажаш, пахваліцца.
І не з дабра ты ранкам белым
Ішоў да возера тапіцца.

Дзівак ты, дружа неразважны,
Назву цябе найгоршым — бабай.
Ты зараз можаш стаць адважным
І настрашыць не толькі жабу

Ці ж не спалохаў чалавека,
Калі ляжаў, як рыжы камень.
Ты толькі ў псіхіцы калека,
А сапраўды дык роўны з намі.

Па-сутнасці, усе мы трусы,
Больш годнасці, у гору вусы!

ДА КАНЯ

Ніхто не змог бы палічыць
Бічоў, якія паласкалі тваё скабы.
Не мог ты нават добра адпачыць,
Не ведаў, што такое радасць

Цябе кармілі і аўсом і палкай,
Таўклі па плечах і па твары.
І калі дома гаспадар меў сварку
Цябе па храпах шчодра жарыў

Жывеш ты безупынна ў муцы,
Бо кожны дзень бічы трывожаць...
Вядома, ты не зробіш рэвалюцыі,
Але нагою ў зубы стрэліць можаш!

ДА КНІЖКІ

Ад розуму ты пабялела,
Бяздонныя твае крыніцы.
І многа цёмных і няўмелых
Змагла чагосьці навучыці.

Але сустрэў я чалавека...
І загудзеў ён фразай звонкай,
Назваў ён аўтара няўмекай,
Дурною кожную старонку

У галаве яму не пасвятлела,
Ды ты ад гэтага на шчасце
не счарнела.

С. ЗАСТАВІН: КАНДРАТАЎ СОН

(Працяг са стар. 1)

Прызнацца, хоць мужыкам я не раз у другіх справах раіў ахвотна, тут сам разабрацца не магу. Паслухайце вы, можа вам справа ясней пакажацца? Так і пішу: «Кандратаў сон» (бо ўсё гэта, як сам Кандрат мне правіў, ноччу здарылася), а разбірайце, як хочаце. Ды злом не памінайце: расказваю, як умею, а расказваць дзед яшчэ мой мяне вучыў, а ў раўню дзеду быў хіба толькі дзядзька Фёдар, ды той за дзедам на той свет пайшоў.

*

Рагаты месяц нырнуў за Амельянаву крышу так шпарка, што пячнік Кандрат, які гэтым вечарам больш звычайнага ў царкоўнага старасты за бутэлькаю прасядзеў, рот толькі паспеў ва ўсю шырыню разявіць.

—Ннnуу... — здзіўлена прамармытаў ён. Падрапаўшыся па затылку ён гікнуў... і замёр: гікнула ля Амельянавай клуні.

— Якога чорта, — праказаў, не разумеючы нічога і цяжка ўставіўся на клуню. «...оогаа чорта», — данеслося ад Амельянавай сцепкі.

— Цьфу, растуды тваю маць! — не вытрымаў здзекаў Кандрат і павярнуўся да сцепкі. «Га, га, га, га,» — паляцела па вуліцы з-пад сцяны вясковай лазні, што насупраць Амельянавай хаты за вуліцай стаяла.

І толькі тут захмялеўшы пячнік заўважыў цемру, пануючую навокал яго. На душы старога Кандрата зрабілася неяк сумна. З канца вёскі пачуўся праціўны сабачы

Бяду чуў пячнік, а на бяду ён меў заўсёды прызапасенае лякарства. Пашарыўшы ў глыбокай кішэні сваіх шырокіх нагавіц, ён выцягнуў чацвяртушку, пацягнуў з ле і адразу павесялеў.

Хто з нас не знае гэтага настрою. Якое б гора не душыла, заглянеш у чарку — і бяды няма, рукою адняло! І песня, чуеш, з'явіцца, неведзь скуль, ды як зацягнеш міма-волі! Эх! А Кандрат? Ён першы да гэтага. І таму першы раз у сінім небе, недалёка ад Месяца, паплыла, слаўная з кожных хрысцін, гасцін і вяселляў, песня «Распрагайце, хлопцы, коней».

Кандрат быў галасісты, і хіба апошняе змусіла чорта на доўгі маналог:

—Маўчы ты, дурню, — нерваваўся ён, — прабудзіш Лайку, і бяды набярэмся. Калі б не ляцеў, брэша. Ходу нам ад яе не стала. Даўней куды дарога прасцейшая ў пекла была. А цяпер, калі яе ў неба запусцілі, кругом мінаць трэба. Ды і так здалёк чуе.

— А ты што гэта там хлябнуў? — звярнуўся ён да Кандрата голасам куды прыхільнейшым, чым гэта было яшчэ некалькі хвілін таму назад. — То-то нам, браце, усё відна! Давай сюды!

І Кандрат воляй - няволяй запусціў руку ў доўгую кішэню сваіх шырокіх нагавіц другі раз.

Дарога куды прыемнейшаю паказалася, калі чорт, і сам хлябнуўшы, распусціў свой дагэтуль прыкушаны язык. На прапанову Кандрата заспяваць «Раждзяство

вой: «Хухалява», — паспеў падумаць яшчэ пра сябе пячнік і адчуў, як рэдкі волас на яго вузкай галаве пачаў падымаць махнатую шапку, а ногі яго, заўсёды такія вяртлявыя і неспакойныя, быццам прыраслі да зямлі.

— Ратуйцеее!... — слабеючым голасам прахрыпеў Кандрат, усім целам сваім адчуваючы аднак, што ніякага ратунку тут і быць не можа і ніцма шлёпнуўся на свежы, мяккі снег.

Як доўга ляжаў так наш маладзец на снегу, сказаць цяжка. Вясковы маляр - самавук, бывала, і тры дні патрапіў на зямельцы сырой, ды яшчэ пад дожджыкам, камнем праляжаць, але гэта ж, як бы не было, мастак! А старому Кандрату да мастака было яшчэ далёка.

Таму і думаецца мне, Кандрат доўга ляжаць не мог. Сам жа кажа, што абудзіла яго рэзкае паветра ўжо тады, калі роднае вёскі на Зямлі дагледзіць не можна было, ды і самая Зямля не выглядала большай за працертую задніцу яго старых нагавіц.

Перш за ўсё Кандрат паправіў на галаве сваю махнатую шапку, якую цяг паветра тут-як-тут мог сарваць з галавы, і ачмурэлым вокам пакаціў у бакі.

У чорнай бездані неба, быццам вялікія фанары, падвешаныя клапатлівым гаспадаром, боўталіся бліскучыя зоркі. З левага боку пячніка красаваўся рагаты, вясёленькі месяц.

Кандрат глянуў уніз і стырчастыя бровы яго павольна папаўзлі ўверх галавы, крануліся махнатае шапкі, лёгка паднялі яе і яшчэ мягчэй апусцілі на папярэдняе месца: у неба чыстае і халоднае нёс Кандрата сапраўдны чорт!

Пусціўшы плаўна доўгі хвост, чорт стараўся, як мог. На барадзе яго чырванеў шырокі, лапацісты язык, далікатна прыкушаны верхняю губою, што, як вядома, і сярод чарцей азначае надзвычайную заўзятасць.

Чортава злаўрэднае вока непрыхільна касілася ад часу да часу на анямеўшага Кандрата, і думкі ў галаве апошняга пачалі ганяць адна другую што раз, то хутчэй, а цела шпарка вярцецца.

Чорт на гэта злосна зашыпеў і доўгім хвастом сваім балюча стукнуў пячніка ў патыліцу.

Прыціх Кандрат і амаль да самага Месяца, скурчаны на сухім хрыбце чортавай спіны, стаў горка раздумваць. А было аб чым.

Чорт дарэмна не валок яго. Тут штосьці было сурёз'нае. І першы раз за доўгія гады свайго неспакойнага жыцця ў вачах Кандрата прадставіўся доўгі рад раз'яраных суседзяў: і тых, якім так і не закончыў наладку пячэй, і тых, у якіх пасля кожнай наладкі яны занова распадаліся.

Хрыстова», ён яўна адмовіўся, але некалі падслуханы Кандратам старынны напеў « Свінні ў рэпе, свінні ў рэпе, парасяты ў рэдзьцы», яны спявалі згодна і безупынна да самага канца гэтага незвычайнага падарожжа.

*

О, пекла, ніяк не было падобна да таго, якое сам Кандрат аглядаў у вясковай царкве ля левага крыласа. Там чэрці, падфарбаваныя фантазіяй нашага маляра - самавука, былі не на столькі праціўныя, на колькі злаўрэдныя. Кажуць у вёсцы, гэта быццам таму, што, калі поп адмовіўся маляру за вобраз заплаціць, той ноччу ў царкву залез і ў пацемку вобраз па злосці падмалёўваў.

Ды хто яго толкам ведае, як тут справа была.

А вось у сапраўдным пекле выгляд чарцей паказаўся Кандрату такі жаласны, што сэрца яго безвольна сціскалася.

Бяздзелле панавала навокал яго: печы ў пекле не дымілі, у катлах стаяла застыўшая смала, а чэрці цягаліся з кутка ў куток без усякае прычыны.

І тут Кандрат, які амаль што ўсякую блытаніцу, дзякуючы біблii, развязаць умеў, разгадаў прычыну свайго падарожжа: чэрці патрабавалі пячніка!

Акрыяў Кандрат і, выпучыўшы вузкія грудзі колам пакаціўся ў самую гушчу чарцей.

— Што, братцы, няма ходу без пячніка! Га? — І як не пачаў у гэтым тоне далей, як не пусціў, стары, вярцець языком перад аслупянеўшымі чарцямі!

А язык у Кандрата, як і ногі, шпарка хадзіў, што і гаварыць. Ён не заўсёды, не скажу, але патрапіў нават старасту царкоўнага ў дыскусіі да таго з панталыку збіць, што той ў пошуках аргументаў, бывала, за Кандратаву лысіну хапаўся, і народ разводзіў абодвух.

Упраўны быў пячнік, упраўны!

Так вось і тут, распусціўшы язык, ён, хто яго ведае дакуль ім вярцеў бы, каб не заўважыў, што чарцей ля яго ўжо даўно няма, а навокал запанавала злаўрэдная цішыня.

— Га! Не сцярпелі, — праказаў Кандрат, але азірнуўшыся назад, захлябнуўся страхам, як гарачым баршчом: у трох кроках ад яго стаяў страшэнны чорт. Не трэба было Кандратавага розуму, каб дагадацца, што гэта, калі не сам Люцыпар, дык што найменш яго намеснік.

— Ну, — грозна сказаў той, адваліўшы ў праціўнай ўсмешцы велізарную губу, над якою вісеў гаплюкаваты, не меншай велічыні насішча, крошля ў кроплю як у старога Віктара. — Ну, — паўтарыў ён, расставіўшы шырока ногі, — разбалтайся стары дурню! Распусціў язык! Што? Грэшная душа твая!

(Працяг на стар. 8)

АДНА З ІХ

(Працяг са стар. 1)

І Бялецкая, супольна з другімі камуністамі выконвае гэтую задачу. Дарэмна цешылася бельская дэфензіва, што ўсе камуністы сядзяць пад замком. У Бельску зноў паяўляюцца падпольныя лістоўкі, наладжваюцца сходы, мітынгі. Па даручэнню партыі Бялецкая ўсё часцей выязджае на вёскі, заклікае сялян да бунту супраць секвестратараў і падаткаў. Незадоўга яе выбіраюць сакратаром Бельскага райкома КПЗБ. Але і за Бялецкай пачынае сачыць дэфензіва. Ёй пагражае зняволенне. У 1934 годзе Ліда Бялецкая нелягальна выязджае ў Савецкі Саюз.

На радзіму вярнулася яна ў 1956 годзе. Два гады пасля, у час святкавання 40-ой гадавіны КПП, Ліду Бялецкую як дзеячку КПЗБ узнагародзілі «Кавалерскім Крыжам Ордэна Адраджэння Польшчы».

Зараз Бялецкая працуе на Беластоцкай станцыі Дзяржаўнага гідралагічна - метэаралагічнага інстытута.

— Люблю сваю працу, — гаворыць Бялецкая, — Дае яна мне шмат задавальнення. Грамадскае працы, — дадае Бялецкая, — таксама хапае. З'яўляюся другім сакратаром нашай пярвічнай партарганізацыі. Нядаўна выбралі мяне ў склад членаў прэзідыума Ваяводскай камісіі па святкаванню 50-годдзя міжнароднага дня жанчын. Але не наракаю на грамадскую працу, — заканчвае Бялецкая. — Без яе жыццё выдавалася б сумным, ды і не такім патрэбным. Грамадская праца дае моц чалавеку.

— Якія ж вашыя асабістыя пажаданні ў сувязі з набліжаючымся днём жанчын? — запытаў я Ліду Бялецкую ў заключэнне нашай гутаркі.

— Хацелася б яшчэ раз у Савецкі Саюз паехаць. Наведаць радню па мужу, — адказвае Бялецкая. — Хочацца таксама пажадаць нашым вясковым жанчынам, каб жыццё іх станавілася ўсё больш святлейшым, радасным.. Народная ўлада стварыла вялікія магчымасці вясковым жанчынам для гэтага лепшага жыцця. Аднак, на маю думку, нашыя жанчыны ўсё яшчэ мала выкарыстоўваюць гэтыя магчымасці. Усё яшчэ мала ўводзяць тэхнізацыю ў сваю працу. А без яе жыццё сучаснай жанчыны стаецца проста немагчымым. За гэтае лепшае жыццё мы, жанчыны, змагаліся ў радах КПЗБ, сядзелі ў турмах.

ВАСІЛЬ БАРШЧЭЎСКІ

Жанчыны ў Васьках

Грамадзянка вёскі Ваські (Гайнаўскі павет) Анна Хадакоўская з'яўляецца жанчынай ужо не першай маладосці, але энергіяй і заўзятасцю пераўзыходзіць яна не адну мясцовую маладзіцу. Энергія і заўзятасць Анны Хадакоўскай выкарыстоўваецца ў самай найлепшай галіне, у грамадскай працы.

Яна менавіта кіруе гуртком лігі жанчын у Васьках. Гэты гурток існуе ўжо ад 1957 года і зараз налічвае 27 членаў. За актыўную працу павятовыя ўлады прызналі гуртку 2000 злотых узнагароды. Гэтыя грошы васькоўскія жанчыны перадалі кіраўніцтву сельскагаспадарчай спулдзельні, існуючай у гэтай жа вёсцы. Спулдзельцы скарысталі іх на пакупку трактарнага прычэпа. Падарунак надта прыгожы, і васькоўскія спулдзельцы вельмі ўдзячны сваім жанчынам.

Тут трэба сказаць, што членамі гуртка лігі жанчын у Васьках з'яўляецца таксама і жанчыны - аднаасобніцы. З іх боку не было якіх - небудзь супярэчанняў, каб прызнаную ім узнагароду аддаць спулдзельцам. Жанчыны - спулдзельшчыцы і аднаасобніцы супрацоўнічаюць у гуртку без якіх-небудзь непаразуменняў.

Яны ў мінулым годзе супольна прынялі ўдзел у такіх конкурсах, арганізаваных павятовым праўленнем лігі жанчын, як конкурс гадоўлі курэй, конкурс на найлепшую агародніну і конкурс чыстаты. І ва ўсіх гэтых конкурсах васькоўскія жанчыны занялі першае месца. І зноў у апошні час атрымалі за гэта 2 000 злотых узнагароды. Супольна яны вырашылі купіць за гэтыя грошы некалькі камплектаў дамашняга посуду.

— Вось, напрыклад,

Анна Хадакоўская можа быць задаволена вынікамі сваёй працы. Фота — В. Рудчык

хтосьці рыхтуе вяселле ці хрысціны, або якую іншую ўрачыстасць, — кажа старшыня Анна Хадакоўская, — патрэбны нажы, відэльцы, талеркі і іншыя прадметы хатняга ўжытку. Мінуў ужо той час, калі сяляне седзячы за сталом, працягвалі лыжкі да адной міскі. Цяпер культурныя навыкі ўваходзяць і пад нашую страху. Аднак не кожная гаспадыня мае дастатковую колькасць гэтых прадметаў, і яны не патрэбны на штодзень. Да гэтага часу, каб пазычыць патрэбны посуд, неабходна трэба было ехаць аж да Гайнаўкі. Зараз можна будзе атрымаць гэта ўсё ў нас на такіх самых умовах. Маем сталовых прыбораў на 50 асоб. Грошы, якія ўплывуць за гэта ў нашую касу, мы прызначаем на павелічэнне ўжо існуючага сервіза.

Гэткай ініцыятыве трэба даць зялёную дарогу. Няхай жанчыны з іншых вёсак, пабачаць, як проста можна зрабіць больш прыемным сваё жыццё.

Жанчыны ў Васьках не засынаюць сном заслужаных. Яны далей развіваюць сваю актыўную дзейнасць. Напрыклад, рада жанчын пры васькоўскай сельскагаспадарчай спулдзельні рыхтуецца да заснавання фермы курэй у ліку, як на пачатак, 500 штук. Ферма курэй — гэта ў апошні час любімы конік Анны Хадакоўскай, а калі яна на яго села, трэба верыць, што даедзе да мэты, і зноў новае прадпрыемства будзе прыносіць даход.

Кажуць, пакажы як жывеш, і скажам хто ты. Аб мудрасці гэтай фразы пераканаўся я, пабываўшы ў шматлікіх васькоўскіх хатах. У кожнай з іх перш за ўсё кідаецца ў вочы гаспадарскі парадак: падлога чыста змытая, на вокнах фіранкі, на падаконніках кветкі, на сценах шмат розных макатак хатняга вырабу, ложкі старанна засцелены; перад домам ці ў сенях — мятла для ачышчэння абутку. У панадворках таксама ўсё на сваім месцы — няма непатрэбных прадметаў ці развалена́й купамі саломы. Васькоўскія жанчыны трымаюцца, відаць, правіла: хоць скромна, але ў парадку. За гэта ж былі яны і ўзнагароджаны.

Так што іншым жанчынам застаецца браць з іх прыклад, а кавалерам ехаць да іх у сваты, калі хочуць, каб жонка была добрай гаспадыняй.

ВІКТАР РУДЧЫК

(Працяг са стар 2)

— Так, са мною гутарыў на перадавой обер-лейтэнант.

— Поўны туалет, новую экіпіроўку, а потым да мяне, — сказаў Губарт.

Мяне падстрыглі, пабрылі, адзелі ва ўсё новае. І я зноў з'явіўся перад Губартам.

— Ваша прозвішча? — спытаў Губарт.

— Хамякоў.

— Што перадаў з вамі Саўрасаў?

Я далажыў, што Саўрасаў прасіў перадаць прывітанне ад Віталія Лазаравіча, а з рэчавага нічога не даў.

— Чаму Саўрасаў вырашыў паслаць вас?

Я вытлумачыў, чаму Брызгалаў не мог вярнуцца, і што ён цяпер ляжыць у бальніцы.

— Доўга яму ляжаць? — пацікавіўся Губарт.

Я сказаў, што не менш чым месяц.

— Дакументы ён збярог?

— Так, і дакументы і грошы.

— Грошы трапілі да Саўрасава?

— Апрача невялікай сумы, якую Брызгалаў пакінуў пры сабе.

Губарт устаў, падыйшоў да акна і некалькі хвілін моўчкі глядзеў на панадворак. Я чакаў новага пытання і хваляваўся: хто ведае, аб чым яшчэ можа спытаць мяне Губарт! Магчыма, існавалі факты, якіх я не ведаў. Але пытанне мяне супакоіла. Губарта цікавіла, хто я, чым займаюся, дзе працую і як апраўдаю сваю адсутнасць.

Я вытлумачыў, што гэтае пытанне мы абмеркавалі з Саўрасавым з усіх бакоў. Па службе атрымлівалася, здаецца, не кепска. Мне даручылі выехаць на адзін з прыфрантавых чыгуначных вузлоў для ўхілення непарадкаў, якія мяшалі руху грузаў на фронт, і я знік. Вярнуўшыся на работу, я раскажу, што немцы разгарнулі на гэтым адрэзку фронта аперацыі, і вузел аказаўся ў іх руках. Каб не трапіць у палон, я спачатку хаваўся, а потым перайшоў лінію фронта. Маё начальства не ў сілах гэтага спраўдзіць і вымушана будзе ўсё гэта ўзяць за праўду.

Губарт выслухаў мяне, зноў закурыў сігарэту і задумаўся. Праз хвіліну ён нечакана, быццам нешта ўспомніў, працягнуў мне партсігар.

Я закурыў і раптам востра адчуў голад: апошні раз я еў учора ў камандзіра палка, яшчэ на нашым боку. Ад некалькі зацяжак у жываце пачаліся спазмы, а мозг завалакло імглою.

— А як у вас адносяцца да людзей, якія вось так, як вы, трапляюць на варожы бок, а потым праз два - тры месяцы вяртаюцца? — пацікавіўся Губарт.

Я выказаў сваё меркаванне:

— Па-мойму, да такіх людзей адносяцца з пэўнай засцярогай. Але я скажу, што ў рукі немцаў не трапляў, а хаваўся па вёсках, у сялян.

Губарт слухаў мяне ўважліва, стукаючы па стале пальцамі і раптам спытаў:

— А якія ў вас разнагалоссі з савецкай уладай? Чаму вы сталі нашым другам?

— Гэта доўгая гісторыя, — адказаў я.

А менавіта?

— Было гэта гадоў дванаццаць таму назад. Я быў малады нявопытны, але ўпэўнены ў сябе. Вырашыўшы пранікнуць у рады бальшавікоў, я скрыў, што мой бацька меў суднабудаўнічую верф і два параходы на поўначы, што старшы брат як удзельнік калчакаўскай арміі, быў расстраляны. Мяне прынялі, даручылі адказную работу, а потым... потым... разаблачылі і разжалавалі. Я стаў амаль нічым. Я не жыву, а існую. Такое жыццё мяне не здавальняе, а таму я дзейнічаю па пагаворцы: чалавек шукае, дзе лепш. Магчыма, я і цяпер раблю памылку, але іншага выхаду ў мяне няма. Я не магу працаваць на таго, хто мне не верыць, а савецкая ўлада мне не верыць...

— Так. Добра, — сказаў Губарт, калі я кончыў.

— Пакуль дастаткова. Вам давядзецца ўсё, што вы мне сказалі, выкласці пісьмова і самым дакладным чынам, а пасля гэтага мы прыступім да справы. — Ён пазваніў па тэлефону і паклікаў обер - лейтэнанта Эрыха Шнабаля. — Я вас пасялю тут, у сябе. Горад недалёка, але стала знаходзіцца там невыгодна.

Увайшоў обер-лейтэнант. Губарт загадаў яму пакарміць мяне і завесці ў асобны пакой, а потым, спакойна, нават абыякава, гледзячы мне ў вочы, вымавіў па-нямецку, звяртаючыся да Шнабаля:

БУДНІ ЖЫХАРОЎ КОШАК

На здымку: маладая ткачыха з Кошак Надзя Плішка.

Вельмі рана ў Кошках пачынаецца працоўны дзень. У 4 гадзіны раніцы засвечваюцца электрычныя лямпачкі, жанчыны хуценька ўстаюць і бяруцца за сваю працу. Працаю гэтай з'яўляецца тканне саламяных ходнікаў.

Вось, напрыклад, сям'я Ніканора Плішкі. У яго хаце, быццам на маленькай фабрыцы. Праца ідзе бесперапынна ўвесь дзень.

У снежні, за 10 дзён гэтая сям'я выткала 34 мата. Ходнік такі мае 2 м даўжыні і 160 см шырыні. За гэтую прадукцыю ў Беластоку ў ЦПЛіА Ніканору Плішку заплацілі 2720 зл.

—Калі б цэлы год ткаць ходнікі, — сцвярджае Ліда Плішка, можна зарабіць 30 000 зл.

А трэба сказаць, што ў якую б не зайсці хату, усюды ўбачым мы, што жанчыны шчыра працуюць пры тканні ходнікаў. У гэтай вёсцы жывуць сапраўдныя народныя мастакі. Ходнікі Агаты Ліпатовай і Анны Камар часта бываюць на выстаўцы народнага мастацтва. Гэтыя дзве ткачыхі часта атрымоўваюць узнагароды за сваю прадукцыю.

— Мы аблягчаем жыццё мужчын, — жартоўна кажуць жанчыны з Кошак. Інакш мужы нашыя змушаны былі б ісці дзе-небудзь зарабляць, а такім чынам мы іх выручаем.

Вядома, гэта толькі жарты. Мужчыны многа дапамагаюць жонам. А некаторыя многа самі ткуць саламяных ходнікаў. Да іх належаць Лявонь Фіонік, Мікола Леанюк, Ваня Камар, Пеця Бурак і Сцёпа Мойсік. А малады чалавек, Валодзя Жылюк мастак па вырабцы карабкоў.

Кошкі — да нядаўна ўбогая, бедная вёска. Зямля там слабаватая, ды кожны гаспадар мае яе толькі па некалькі гектараў, прычым у вузкіх некалькімэтровых загонах. Дзякуючы народнаму ткацтву саламяных ходнікаў, за апошнія гады значна ўзрос матэрыяльны ўзровень жыхароў вёскі. У большасці хат прыгожая мэбля, радыёпрыёмнікі. Некаторыя сяляне пабудавалі новыя дамы. Ды апранаюцца ў Кошках даволі прыгожа. Харчуюцца таксама нядрэнна. Рэдка які гаспадар не забіў на каляды парсюка.

МІХАСЬ ХМЯЛЕЎСКІ

АБ СПРАВАХ ЖАНЧЫН ВЕДАЕ Б. СЛЁНЗАК

Барбара Слёнзак мае многа абавязкаў. Яна з'яўляецца членам секцыі да спраў жанчын у ГС у Белавежы, старшынёй камісіі рады жанчын у ПЗГС у Гайнаўцы, а таксама членам рэвізійнай камісіі ПЗГС. Яе цяжка застаць у хаце.

— Жонкі няма ў хаце. Паехала да ПЗГС да Гайнаўкі, — паінфармаваў мяне яе муж. — Бачыце, няма ў нас кіраўніка масарні, а ў Гайнаўцы, кажуць, ёсць добры кандыдат.

У ПЗГС-е Барбары Слёнзак я не застаў. Паехала яна да Нараўкі да ГС-у, каб там на месцы дапамагчы ў арганізаванні курсу крою і шыцця.

У наступны дзень я зноў не застаў Барбары Слёнзак дома.

— Ці не наракаеце вы на грамадскія справы, якімі займаецца жонка? — запытаў я ў мужа. — Мала напэўна мае часу на хатнія справы?

— Не, з гэтым не дрэнна. Жонка і ў хаце ўсё зробіць і людзям патрапіць дапамагчы. Дзеці ў нас ужо дарослыя, працуюць самі. А мы дваіх жывем і крыху гаспадарым. Яна ў мяне малайчына, — прадаўжаў муж. — Мне прыемна пачуць, што людзі хваляць яе.

Незадоўга прышла дахаты і

Барбара Слёнзак.

— Трошкі замарылася, — сказала з усмешкаю. — Спяшалася дахаты, бо тут шмат работы мяне чакае.

— А ці вы маглі б адказацца ад грамадскай працы, — запытаўся я.

— О, не! Пакуль я жыву, буду рабіць усё, каб дапамагаць людзям. Гэта мне дае сапраўды вялікую прыемнасць і ўнутранае задавальненне. — Жыццё і праца вясковых жанчын нялёгкая, а мы хочам ім дапамагчы. Вось таму арганізуем кухарскія курсы, курсы крою і шыцця, а таксама іншыя. Пагутарылі мы з лекарам і юрыстам, і яны правялі некалькі цікавых гутарак. Лекар цікава расказаў аб значэнні асабістай гігіены, аб тым, які патрэбен догляд за малым дзіцём. Юрыст па просьбе сялян часта адказваў на іх пытанні.

Грамадзянка Слёнзак доўга гаварыла яшчэ аб справах, якія хвалююць жанчын, а менавіта аб патрэбе пральні, аб недахопе такіх кніжак, якія дапамагалі б атрымаць веды ва ўсіх галінах жаночага жыцця.

Цікава расказвае Барбара Слёнзак аб планах працы, аб цяжкасцях. Сваёю ахвярнасцю, грамадскаю працай яна здабыла вялікі аўтарытэт і пашану не толькі сярод жанчын, але і ўсіх жыхароў Белавежы.

КАСТУСЬ ЛЯШЧЫНСКІ

Гайнаўка

ПОБАЧ З НАМІ ДОБРЫЯ ЛЮДЗІ.

Пераважна бывае так, што мачаха падчарку менш кахае, менш аб ёй клапоціцца. Вядома, здараюцца выпадкі і такія, што мачаха зусім холадна, як чужая, адносіцца да падчаркі, а нават часта і крыўдзіць яе.

Такія выпадкі павінна ганьбіць уся грамадскасць. Адначасова павінна бачыць добрых людзей, добрых мачах, якія поўнасцю заступаюць родных матак.

Вось такая жанчына жыве ў Новай Грыбоўшчыне (Сакольскі павет). Завуць яе Сцепаніда Чарнецкая. Яна выгадавала сваіх 3-ох дзяцей і чацвертую падчарку — Валю. Валя ўжо дарослая і ніколі не адчула, што гэта не яе маці. Яе пяшчотнасць, ласкавае слова, клопаты аб ёй у некаторых выпадках яшчэ больш выразныя, як да сваіх дзяцей. Вось на столькі добрая і гуманная Сцепаніда Чарнецкая. І многа ў нас падобных людзей, якіх мы нават і не заўважаем.

М. Х.

НА КАРЫСЦЬ САБЕ І СВАЁЙ СЯМ'І

У культуру вёскі складаецца не толькі прыгожая вуліца, прыгожыя дамы, парадак на панадворках, чыстата ў хаце..., але і таксама адзенне. Густоўна і прыгожа сшытае адзенне прыдае чалавеку лепшы выгляд, робіць яго маладзейшым. Але цяжка гаспадыні, калі яна не можа сама пашыць, маючы нават швейную машыну ў хаце.

Вельмі пацяшаючая з'ява, што з мэтай хаця б частковай развязкі гэтай справы ў апошні час арганізуецца рознымі арганізацыямі і ўстановамі шмат курсаў крою і шыцця для вясковых гаспадынь. Ад паловы студзеня такі курс існуе ў Крынках, (Сакольскі павет), арганізаваны павятовым саюзам сельскагаспадарчых гурткоў у Саколцы. На працягу 3-х месяцаў пад кіраўніцтвам грамадзянкі Карповіч 60 цяперашніх і будучых гаспадынь (бо сярод удзельнікаў курсу ёсць многа маладых дзяўчат) пазнае «тайны» крою і шыцця. Курсанты там не толькі з Крынак, але і навакольных вёсак.

М. К.

ПРЫПЕЎКІ

Біў міне муж, біў міне муж.
віткою, віткою,
прывязаўшы ніткою
того я зла.

Того я зла, спаці лягла,
устала ранюсенька,
умылася білюсенька
і з'ела вола.

І з'ела вола, шчэ й барана,
До того пяць гусочкі
І горшчэчок кашэчкі,
Й шчэ голодна.

*

Чэрэз сад, віноград
Капусту садзіла.
Ой, чом міне той ні ўзяў,
Кого я любіла.

Ой, узяў міне той,
Што з роду ні знала.
Ото тобіе парабуор,
Што парабірала.

Чэрэз сад, віноград
Чэрвоные вішні.
Ой, дай божэ каваліера,
Коб до моіе мыслі.

Коб гарыэлкі ні піў,
Табакі ні нюхаў,
Чужых жуонак не любіў,
Оно свою слухаў.

Бо чужая жуонка,
Як осіна гуорка.
А своя маленька,
Як міед солодзенька.

Запісала ад Ольгі Дойліды з Малынкі 48 г. Л. Красоўская.

— Хойтэ нахт золь эр аўфгехенгт. Іх траўэ ім ніхт ім гэрінгстэн. — Сёння ж ноччу павесіць. Я яму нікольki не веру.

Я зрабіў выгляд, што нічога не зразумеў, але лоб мой пакрыўся халодным потам.

«Што ж гэта здарылася? — мільганула страшная думка.

— Няўжо Брызгалаў усё хлусіў і вывеў нас у чыстае поле? Тады як разумець расказ палкоўніка Рашотава?»

Мы перасеклі панадворак і ўвайшлі ў маленькую сталовую. Ногі мае рухаліся аўтаматычна, незалежна ад жадання і волі.

Мне хутка падалі талерку, і я нават не разабраў, што ў ёй. Апетыт адбіла поўнасцю!

З вялікім трудом я ўтаўкаў у сябе першае і другое, а ад вадкасці, падобнай на каву, адмовіўся.

«Павесіць! Сёння ж ноччу павесіць», — увесь час гучэла ў вушах. Гальштук, якім мяне прыбралі, душыў. Я адчуваў сябе, як з пятлёю на шыі. «Павесіць»!

Шнабаль завёў мяне ў адведзены пакой. Ён невялікі, з адным акном. На падлозе — дыванок. Ля сцяны — ложак. Стол, два крэслы, тумбачка, вялікі насценны гадзіннік.

У мяне хапіла сілы бегла агледзець пакой: трэба было пераканацца, ці няма ў ім спецыяльных прыладаў для назірання за мною. Але нічога падазронага не выявіў.

39

Набліжаўся вечар. Напружанасць узрастала. Я разумеў, што заснуць мне не ўдасца, але і не спаць нельга — гэтым я выдам свой стан. Як толькі сцямнела, я ўлёгся ў ложак. Нічым, нічым я не павінен паказаць, што хвалююся: я не ведаю нямецкай мовы, не зразумеў фразы Губарта, не чуў, які ён аддаў загад.

Сільны ўнутраны голас пратэставаў: «Падніміся, прайдзіся па пакоі, закуры, выйдзі на панадворак, агледзься. Чаго ты ляжыш? Ёсць яшчэ час уцячы. Ты ведаеш лес, бываў у ім. Падніміся... Ці жыццё не дарагое табе?»

Але розум браў гору: «Ляжы... Рабі выгляд, што спіш. Будзь мужным. Ты разведчык».

І розум перамагаў.

«Ці не сон гэта? — думаў я. — Страшны сон. Магчыма, я сплю, а прачнуся — і ўсё знікне, як туман?»

А час ішоў здзіўляюча памалу.

Але раптам у мае дзверы нехта асцярожна застукаў. Я не паварушыўся. Скрыпнулі дзверы, нехта ўвайшоў у пакой і ўключыў святло. Я далей ляжаў.

Невядомы крануў рукою майго пляча, паштурхаў. Тады я шпарка схапіўся, зажмурыў вочы ад святла і з незразумелым выглядам уставіўся на яго.

Каля ложка стаяў Эріх Шнабаль. Ён уважліва глядзеў на мяне, і ў яго цёмных вачах я прыкмеціў нейкі дзіўны агеньчык. Мне здавалася, што ён хоча зларадна рассмяяцца.

Знакамі Шнабаль запрасіў мяне апрануцца і ісці

40

за ім. І чамусьці менавіта ў гэты момант да мяне прыйшоў абсалютны спакой. Хоць я вельмі добра здаваў сабе справу, што збываецца горшае, чаго можна было чакаць, што візіт мой у асінае гняздо заканчваецца трагічна, я не спяшаючыся апрануўся, абуўся і нават закурыў.

Шнабаль не спускаў з мяне вачэй.

«Паспрабую ўцякаць, — вырашыў я. — Пры ўсіх абставінах паспрабую. У самую апошнюю хвіліну рызыкну. Абы толькі не звязалі рукі».

Але Шнабаль павёў мяне не ў лес, а да Губарта.

«Навошта? — узнікла пытанне. — Пэўна, капітан хоча ў апошнюю хвіліну сказаць мне, хто я ў сапраўднасці. Магчыма, хоча наладзіць допыт».

Шнабаль увайшоў у пакой Губарта, пакінуўшы мяне за зачыненымі дзвярыма.

«Трэба ўцякаць. Лепшай аказіі не будзе».

Зноў шалёна закалацілася сэрца.

Некалькі імгненняў роздуму, нерашучасці і... раптам з пакоя, у які толькі што ўвайшоў Шнабаль, данеслася гутарка.

— Ну як? — голас Губарта.

— Самым спакойным чынам спаў.

— А як цяпер сябе трымае?

— Ні следу хвалявання. Я ўпэўнены, што ён не разумее па-нямецку.

— Добра, ідзіце. Няхай ён зойдзе сюды.

З пакоя выйшаў Шнабаль і жэстам запрасіў мяне ўвайсці.

Губарт холадна перапрасіў, што патрывожыў мяне ноччу.

(Працяг на стар. 7)

41

ЛЯКАРСТВА З ДНА РАКІ

Краіна, аб якой вам раскажам, знаходзіцца ў самым цэнтры чорнага кантынента (Афрыкі). На яго пустынных, выпаленых сонцам прастарах не каласіцца жыта, не бялеюць кусты бавоўны. На іх расце... сода.

Гэта незвычайная «культура» корміць многіх жыхароў краіны, хоць ніхто яе не есць. Гэтая сода (мова аб крышталічнай содзе) мае цудоўныя лячэбныя ўласцівасці. Мясцовыя людзі прымаюць содавыя ванны, якія, як рукой, аднімаюць стомленасць, націраюць содай віскі, каб не балела галава і г. д.

Высахшае русла ракі Бахр-Эль-Газаль, якая некалі выцякала з возера Чад, выглядае, як велізарны стол. Ён пакрыты глініста - пясчаным абрусам, на якім растаўлены калючыя карчы і блішчастыя талеркі-саланчакі. Адна такая талерка можа мець шырыню 2 км.

Гаспадар содавых багаццяў — возера Чад. Гэта яно сочыць за тым, каб ні адна талерка не была ніколі пустой. Калі наступае сезон дажджоў глыбіня возера дасягае 4 і больш метраў. Тады вада залівае русло ракі. Вада растварае частку содавых запасаў, якія знаходзяцца пад тоўстым слоем глебы на паўночна - усходнім беразе возера, і пераносіць іх у раку. Гарачае афрыканскае сонца хутка выпарвае ваду і на дне катлавін асядаюць лячэбныя крышталы. «Ураджай» збіраюць раз на два гады, калі талеркі напаўняюцца даверху.

РЫБНАЯ ІКРА

Ці даводзілася вам есці яе? А лічыцца яна першым прысмакам у свеце. З-за яе нават вяліся некалі войны.

Дабываецца з вялікай рыбы, а рыба з мора. Выглядае, як зерні гароху. Ёсць чорная — I гатунак і чырвоная і жаўтаватая — II гатунак. Вельмі смачная, асабліва чорная.

Вялікім пастаўшчыком ікры на сусветны рынак з'яўляецца Савецкі Саюз. Савецкая ікра карыстаецца вялікай папулярнасцю за граніцай.

У асноўным, ікры даюць такія рыбы, як бялуга і асётр. Рыбы гэтыя дасягаюць вагі па некалькі сотняў кілаграмаў. З рыбы, якая важыць 350 кг., дастаюць 40 кг. ікры.

На сусветнай выстаўцы ў Бруселі (Бельгія), чорная савецкая ікра атрымала найвышэйшую ўзнагароду «Гран-пры». Галоўны пастаўшчык ікры ў СССР — Астраханскі рыбакансервавы камбінат.

Апрацоўка рыбы.

Расфарсоўка чорнай ікры.

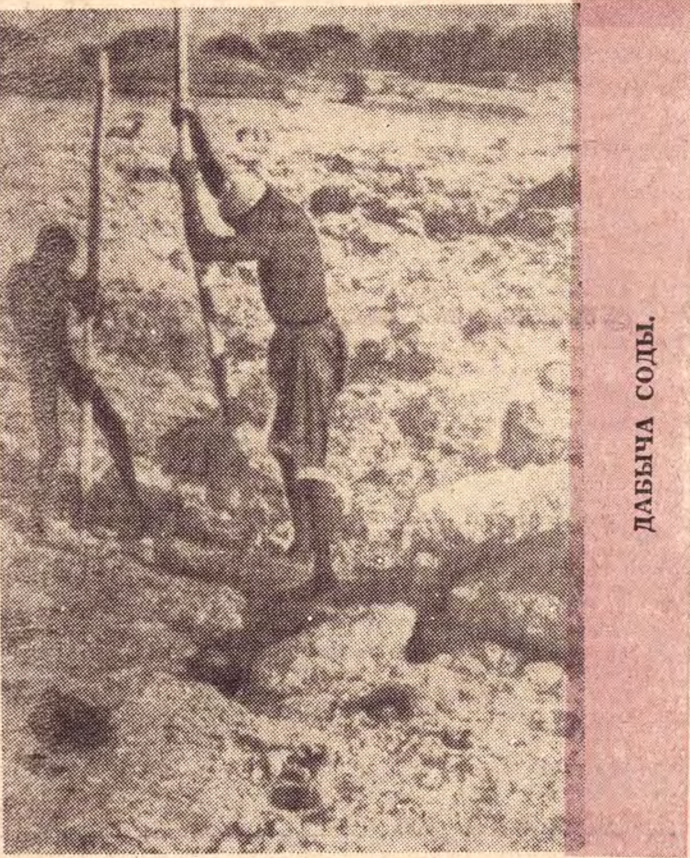
ДАБЫЧА СОДЫ.

НАЙМЕНШАЯ АЛЕ НАЙБАГАЦЕЙШАЯ

Найменшай дзяржавай у Еўропе з'яўляецца Ватыкан. Утвораны ён у 1929 годзе ў выніку латарынскіх паразуменняў паміж урадам Італіі і тагачасным папам.

Ватыкан займае плошчу ўсяго 44 гектары. Жыве ў ім 1000 чалавек. У пераважнай большасці ксяндзы, манахі і ватыканскія ўрадаўцы. Граніцы гэтай дзяржавы працягваюцца ўсяго на 4 кіламетры, абымаючы адзін квартал Рыма, у якім знаходзіцца царква св. Пятра і Ватыканскі Палац. Аднак, нягледзячы на зусім мініятурную плошчу, Ватыкан адначасна з'яўляецца найбагацейшай дзяржавай Еўропы. Багацтвы яго асноўваюцца на вялікіх рэзервах золата, фондах, зложаных у міжнародных банках і вялікіх удзелах у міжнародных канцэрнах. Так, напрыклад, рэзервы ватыканскага золата выносяць каля 11 мільярдаў долараў (другое месца ў свеце пасля ЗША). Удзелы Ватыкана ў італьянскіх прадпрыемствах выносяць каля 1,5 мільярдаў долараў, а абшар маёнткаў зямлі ў Італіі звыш 500 тысяч гектараў.

Усёй гэтай маёмасцю дыспануе папа рымскі, які на тэрыторыі Ватыкана мае абсалютную ўладу.

в. б.

НОВЫ КАЛЯНДАР

У мінулым годзе мы ў шырокім маштабе друкавалі матэрыял аб рэформе сучаснага каляндара і праектах новага. Для тых, якія мо' не чыталі таго артыкула, сёння падаем найбольш актуальны праект новага каляндара ў скарачэнні.

Сучасны каляндар, які існуе ў большасці краін, прыгодны для карыстання, але мае шэраг недахопаў. Галоўнымі з іх з'яўляюцца: розная даўжыня месяца (28, 29, 30 або 31 дзень), недапасаванасць дзён месяца з днямі нядзелі (гэта значыць, па дню месяца нельга адразу сказаць, які то будзе дзень нядзелі) і інш. Зараз падгатоўлен праект новага каляндара і адобраны эканамічным і сацыяльным саветамі і сакратарыятам Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Па-новаму праекту год будзе складацца з 4-х кварталаў. У кожным квартале па 3 месяцы, 13 нядзель і 91 дню. Першы месяц у кожным квартале будзе мець 31 дзень, а два астатніх — па 30. Чатыры кварталы маюць 364 дні. 365-ы дзень выключаецца з ліку дзён года і будзе ўстаўляцца без ліку заўсёды паміж 31 снежня і 1 студзеня. 1 студзеня заўсёды будзе нядзеляй.

У высакосны (кожны 4-ы год) адзін дадатковы дзень будзе ўстаўляцца паміж 31 чэрвеня і 1 жніўня. Калі новы каляндар будзе зацверджаны Генеральнай Асамблеяй ААН, ён хутка ўвойдзе ў жыццё. Для ўвядзення новага каляндара вельмі выгадны 1961 год, бо ён пачынаецца з нядзелі, як і год новага каляндара.

ПАДВОДНЫ ГАРАЖ

Нядаўна ў Швейцарыі (вельмі малая краіна) распрацаван праект гаража на 500 аўтамабіляў... пад вадой. Гараж будуецца на дне ракі Лімат. Гатовы гараж апусціцца ў 57-мятровую яму, выкапаную на дне, і засыплецца пяском. Уехаць у яго можна будзе праз тунэлі, якія злучаць гараж з берагам. Над стаячымі ў гаражы машынамі будуць плаваць параходы.

ДЗІЎНАЯ ЗВЫЧКА

У Міжземным моры жыве краб, які, поўзаючы па дне, збірае і накладае сабе на спіну ўсё, што пападзе «пад рукі»: рыб'і галовы, ракавіны.

Калі крабу пагражае небяспека, ён падстаўляе ворагу спіну і пакуль той з'ядае сабранае багацце, сам краб уцякае.

Толькі для жанчын

ШТО ЗНАЧЫЦЬ АПРАНАЦЦА З ГУСТАМ

Добры густ — неабходная ўмова ўмення апранацца. Добры густ — гэта не толькі здольнасць адрозніць прыгожае ад непрыгожага. Густ — гэта, у першую чаргу, уменне апранацца так, каб не выклікаць у акружаючых неприемнага пачуцця, каб усё ў вас, як гаворыцца, было да твару і да месца. Кожны чалавек мае свае асаблівасці фігуры, колеру скуры, адценняў вачэй. Таму тое, што на адным будзе прыгожа, можа зусім не пасаваць другому.

Вялікую ролю ў нашым касцюме адыгрывае колер. Трэба пазбягаць тканінквяцістых. Яны асабліва «небяспечныя», калі вы пачынаеце паўнець. Сукенку з буйнымі кветкамі можа дазволіць сабе толькі худзенькая жанчына і то пры ўмове, калі яна мае добры густ. Больш варта выбіраць аднакаляровую тканіну або з дробным малюнкам.

Колер скуры, валасоў і вачэй — вось сукупнасць фактараў, якімі трэба кіравацца пры выбары колеру вопраткі. Каб даведацца, ці да твару вам той ці іншы колер, накіньце тканіну на плечы. Калі яна ідзе вам, вашы валасы і вочы адразу быццам ажывяцца.

Калі колер не да твару — ад яго ўсё здаецца цьмяным, безжыццёвым.

Святочны фасон.

Фасон на штодзень

Не ганіцеся за незвычайнымі колерамі толькі таму, што яны модныя.

Для маладых дзяўчат рэкамендуецца сукенкі са свабодным ліфам (верхняя частка сукенкі) і шырокай сабранай складкамі спадніцай, туга схопленай поясам. Паясы могуць быць розныя: з асноўнай тканіны, скураныя, замшавыя. Зноў уваходзяць у моду шырокія паясы.

Новы крой спадніцы адрозніваецца ад ранейшага раскляшанага тым, што выконваецца з помощ пална... з прамога палатнішча. Спадніца закладзена рознымі мяккімі ці запрасаванымі складкамі. Даўжыня спадніцы — 40 сантыметраў ад падлогі.

Пад сукенкі з шырокай спадніцай абавязкова трэба пададзяваць ніжнюю накрухмаленую спадніцу.

КУРС БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ДЛЯ БІБЛІЯТЭКАРАЎ

Ваяводская бібліятэка ў Беластоку супольна з Галоўным праўленнем Беларускага грамадска - культурнага таварыства наладзіў курс беларускай мовы для бібліятэкараў, якія працуюць у беларускіх асяроддзях.

Курс арганізаваны з мэтай дапамогі бібліятэкарам у набыцці практычных навыкаў у валоданні беларускай мовай як у гутарцы, так і ў граматным пісанні. Гэта дапаможа бібліятэкарам лепей разгарнуць асветную працу ў сваім асяроддзі. На курсе больш за ўсё будзе скарыстоўвацца форма практычных заняткаў: вольная размова на розныя тэмы жыцця, абмеркаванне твораў беларускай мастацкай літаратуры, якія знаходзяцца ў бібліятэках, пераклады з беларускай мовы на польскую і наадварот; пісанне дыктовак, пераказаў і г. д.

Заняткі будуць праводзіцца адзін раз у квартал. Першыя заняткі адбыліся 18 лютага ў памяшканні павятовай бібліятэкі ў Беластоку, на якіх прысутнічалі бібліятэкары з Беластоцкага павета. Падобныя заняткі адбыліся таксама 26 лютага ў бібліятэкараў Гайнаўскага павета. Заняткі на курсе будзе весці мгр. Пётр Чэрнякевіч. (ас)

На здымку: Ядзя Курцэвіч калыша сваю дачку. Фота — Філіпік

Спі мая дочанька спі

Чалавек! Колькі цяжкасцей з табою, калі ты прыдзеш на свет. Колькі маці недаспіць ночаў, калі ты маленькі. Калі наўмееш яшчэ гаварыць, і маці мусіць дагадацца, чым табе дагадзіць. Колькі пяшчоты і ласкі аддае яна, каб ты заўсёды быў вясёлы і ніколі не плакаў. Так і Ядзя Курцэвіч з Гуран (Сакольскі павет) многа сэрца і турбот аддае сваёй першай дачушцы Ганцы. Пахіліўшы галаву над калыскай, яна часта спявае прыгожыя калыханкі.

І ў дзень жаночага свята 8-га сакавіка мы паўторым у след за Максімам Горкім:

«Уславім жанчыну-Маці, чыя любоў не ведае перашкод, чыімі грудзямі ўскормлен увесь свет! Усё прыгожае ў чалавеку — ад праменняў сонца і ад малака Маці, — вось што напаўняе нас любоўю да жыцця. Без сонца не цвітуць кветкі, без любві няма шчасця, без Маці няма паэта ні героя!»

ЯГО ЛЮБЯЦЬ

У Дубічах Царкоўных працуе фельчар Пятро Мікульскі. Ахвярны гэта чалавек. Нават зімовай ноччу не палянуецца паехаць да хворага за некалькі кіламетраў. Да яго прыязджаюць людзі з навакольных вёсак і нават з-пад Орлі і Гайнаўкі. За ахвярную работу і добрасумленнасць Пятро Мікульскі карыстаецца сярод жыхароў пашанай і любоўю.

Валодзя Тамашук
в. Дубічы Царкоўныя
Гайнаўскі павет

Забава скончылася трагічна

15 лютага ў вёсцы Тафілаўцы, Гайнаўскі павет, адбылося вяселле. Лявон Вацэк аддаваў замуж сваю дачку. Як па традыцыі, у суседняй хаце Мікалая Галёнкі, моладзь арганізавала забаву. Сабраліся хлопцы і з іншых вёсак — з Карыціск, з Карышлянаў. Дзякуючы вяселлю, многія з іх былі добра выпіўшы і таму чамусьці не паладзілі.

Мала-па-малу завязалася бойка, у ход пайшлі нажы, і, як вынік, Міхася Корча забрала хуткая дапамога. Яму было нанесена шэсць ран нажом.

Стан яго здароўя вельмі цяжкі, таму што тры раны, нанесеныя ў шыю, прадстаўляюць значную небяспеку для яго жыцця. Хата Мікалая Галёнкі пасля гэтага пабоішча ператварылася ў страшэнны балаган: усе крэслы, лаўкі, сталы папераварочваны, радыёкропка адорвана, усё паразбівана, у акне ні воднай цэлай шыбы.

Цяпер гэтай трагічнай справай занялася пракуратура.

М. П.

Гайнаўскі ліцэй патрабуе настаўнікаў

Як нас паведаміла дырэкцыя беларускага ліцэя ў Гайнаўцы, патрэбны тут настаўнік біялогіі і хіміі (біялогія 5—11 кл, хімія — 7—10 кл.) з поўнымі кваліфікацыямі для сярэдніх школ. Этат і гадзіны надліЧбовыя.

Ліцэй патрабуе таксама настаўніцу па фізкультуры.

Дырэкцыя ліцэя адначасова паведамляе, што забяспечыць кандыдатаў на вакальныя пасады памяшканнем (па адным пакоі).

Тых, якія выявяць жаданне працаваць у Гайнаўскім ліцэі, просім кіраваць заяўкі на адрас Ліцэя:

Liceum z białoruskim językiem nauczania, Hajnówka, ul. Wyzwolenia 5.

Умовы працы такія ж, як і ў іншых сярэдніх школах.

КАБ ДОБРА ЖЫЦЬ

Пры ўваходзе ў вёску Кожына кідаецца ў вочы бурлівая рэчка Локніца, на якой пабудаваны млын. Ды і наогул, вёска выглядае вельмі прыгожа: вялікая мураваная школа, крама, новыя дамы з прыгожымі кветкамі на вокнах абліваюцца праменнямі зімовага сонца.

І моладзь у нашай вёсцы вясёлая, здольная і таленавітая. Бяда толькі ў тым, што няма ў нас маладзёжнай арганізацыі. У Кожыне можна было б стварыць мастацкі гурток, ахвотных напэўна было б многа. Хлопцы і дзяўчаты часам самі збіраюцца ў школе і развучваюць беларускія п'есы. Нават выступалі перад жыхарамі сваёй вёскі і пабывалі ў вёсцы Паўлы, дзе былі таксама цёпла сустрэты гледачамі. Вельмі добра было б, каб настаўнікі дапамаглі нам знайсці добрага кіраўніка, тады сапраўды пайшла б работа.

Мікалай Матвеюк
Лапухоўка

ПАЖАР У ПУНКЦЕ АХОВЫ ЗДАРОЎЯ

Ноччу з 6-га на 7-га лютага г. г. селянін прывёз сваю хворую жонку ў лекарскі пункт аховы здароўя ў Крынках. На яго трывожны стук выйшла дзяжурная ўборшчыца А. Лапэвіч. Яна адразу пачула непрыемны пах дыму. Пачала ўзірацца навокал і з трывогай заўважыла, што пажар у суседнім будынку, у якім змяшчаецца канцылярыя пункта здароўя. На яе крык пачалі збягацца людзі. Не ведалі, што рабіць, як тушыць. Але неўзабаве надыйшоў камендант мясцовай дабраахвотнай пажарнай каманды гр. Усевалад Анісімовіч, дзякуючы адвазе і ўмеласці якога, хутка прыступілі да тушэння. Пакуль прыехала пажарная каманда, пажар быў амаль што ліквідаваны.

Насельніцтва Крынак удзячна каменданту Усеваладу Анісімовічу за яго патрыятычны ўчынак, тым больш, што па-суседску з канцылярыяй знаходзяцца яшчэ 2 драўляныя вялікія будынкі, якія б цяжка было выратаваць. М .К.

„NIWA"

Organ ZG BTSK Adres ZG BTSK: Białystok Warszawska 11 tel 54-14
Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego 1. tel. centr 37-41 red naczelny i sekretariat 25-89
Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa"
Warunki prenumeraty w Polsce miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 zł półrocznie — 14.40 zł rocznie — 28.80 zł
Wpłaty kierować na PKO 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma
Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju. Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10.15 zł półrocznie — 20.30 zł i rocznie — 40.60 zł. Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa
Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONA" Warszawa Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto N.B.P. Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16 Nkł 5.000 Błtk N 2

(Працяг са стар. 5)

— Я атрымаў радыяграму, і ад мяне патрабуюць дакладныя даныя аб вас: імя, год і месца нараджэння, адукацыя і іншае, — сказаў ён.

Я, зразумела, не паверыў ні слову. Праверку трэба было давесці да канца, і ён яе даўў.

Мінула тры дні. Я ўжо звыкся з сваёй складанай роллю дэлегата Саўрасава і тое - сёе даведаўся. Кіруе даследчай станцыяй Вільгельм Губарт. Памочнікам у яго Отто Бунк. З размоў вынікала, што яго няма на станцыі. Эрых Шнабаль выконвае функцыі каменданта. Чалавек, які ў першы раз загаварыў са мною па-руску, носіць прозвішча Пахітуна і з'яўляецца шыфравальнікам.

З таго, што даследчая станцыя размешчана парфаўнальна далёка ад фронта і ў лесе, няцяжка зрабіць вывад, што гэта разведвальны пункт, які вядзе падрыхтоўку спецыяльных кадраў.

Магчыма, што адна частка іх, падобна мне, утрымліваецца тут, а другая — расселена ў горадзе.

Наяўнасць уласнай радыястанцыі ў асіным гняздзе гаворыць аб тым, што яно мае недзе сваіх радыстаў — карэспандэнтаў, з якімі падтрымлівае сувязь.

Гэтымі днямі я старанна працаваў над пісаннем «даклада» Губарту. Я яго некалькі разоў перапісваў, шмат разоў перачытваў, пакуль не вывучыў на памяць. Я разумеў, што ён таксама з'яўляецца своеасаблівай праверкай. У ім нішто не павінна было разыходзіцца з тым, што я гаварыў Губарту.

Пасля абеду Губарт запрасіў мяне да сябе, і я ўручыў яму даклад. Губарт паглядзеў, што сёння

са мною, магчыма, будзе гутарыць яго шэф, палкоўнік Габіш.

Значыць, Габіш быў тут. Але мяне запрасілі да яго потым, калі пачало змяркацца.

У кабінеце Губарта, нерухомы і насуплены, бы навальнічная хмара, сядзеў Габіш. Гадоў яму было не менш шасцідзесяці.

На працягу гадзіны, пакуль я расказваў тое, што ўжо вядома было Губарту, Габіш прасядзеў амаль без руху. Потым загаварыў сам. Гаварыў спакойна, не падымаючы голасу. Яго цікавіла шмат. Яму хацелася ведаць, ці зможам мы, гэта значыць я і Саўрасаў, перавезці свае кадры ў Сібір, у Сярэднюю Азію, на Урал. Гэта было важна, таму што ўся прамысловасць з заходніх раёнаў Саюза перабазавала на ўсход.

Далей ён спытаў, якія чыгункі нашай краіны вытрымліваюць цяпер найбольшую нагрузку, як вырашаецца пытанне з кадрамі чыгуначнікаў, якія паравозы на якіх чыгунках ходзяць і г. п.

Пытанні ставіліся хітра, і можна было падумаць, што яго, як разведчыка, цікавілі дадзеныя аб становішчы чыгуначнага транспарта ў час вайны. На самай жа справе ён спраўджаў, ці сапраўды я разбіраюся ў транспарце, працаўніком якога я сябе назваў.

Рускай мовай Габіш валодаў дастаткова.

— Што вы будзеце дзелайць, калі мы вас не адпускаць доўга ад сябе? — спытаў ён мяне.

Я пацiснуў плячыма, паглядзеў на Губарта, і ў сваю чаргу спытаў, што трэба разумець пад словам «доўга».

Габіш вытлумачыў, што трэба падразумяваць не менш трох месяцаў, якія спатрэбяцца для абучэння мяне радыёфота — і шыфравальнай справе.

Потым ён сказаў мне, што ў бліжэйшыя дні я павінен выехаць у адзін з прыкарпацкіх гарадоў і сустрэцца там з нейкім доктарам.

— Доктар добра ведае Савецкая Расія. О, ён вялікі майстар! З ім дагаварыцца аб усім грунтоўна, — сказаў Габіш.

— Я спытаў, ці трэба будзе ад доктара вяртацца на даследчую станцыю. Габіш, а за ім і Губарт адказалі, што я павінен вярнуцца абавязкова.

— Вы мне напісайт даклад і рапарт вся ваша работа, — запланаваў Габіш.

Я крыху здзівіўся і вытлумачыў, што такі дакладны рапарт толькі што перадаў капітану Губарту. Габіш на гэта не звярнуў увагі і падцвердзіў свой загад. Я зразумеў, што маюць дві дакументы, па аднаму і таму пытанню, яны атрымаюць магчымасць лішні раз праверыць мяне.

Праз два дні Губарт уручыў мне дакументы за подпісам нейкага палкоўніка Піттэрсдорфа. Яны давалі права на праезд да месца знаходжання доктара, які дзве нядзелі назад выехаў на лячэнне. Ні прозвішча, ні імені доктара Губарт мне не назваў. Я запамятаў толькі назву горада, месца, дзе павінна адбывацца сустрэча, і прыкметы доктара.

Усё гэта прыводзіла мяне да думкі, што аб маім прыездзе доктар будзе ведаць.

Для доктара я вёз пісьмо.

Працяг будзе.

АНКЕТА

Зразумела, што папяровая цяганіна выводзіць з раўнавагі нават спакойных людзей. Нажаль, розныя нашыя ўстановы проста тонуць у папяровым моры.

Шмат якія справы можна было б уладзіць пры дапамозе размовы па тэлефону або непасрэдна кантактуючыся з зацікаўленым. На біду, у нас прывыклі верыць толькі паперцы.

Калі паперка вылежыцца ў папцы, набярэ, так сказаць, службовай важнасці, да таго яшчэ з'явяцца на ёй уваходныя і выходныя нумары, рэзалюцыі, пастановы і рашэнні, тады лічы, што і канец справы недалёк.

Паглядзіш з боку на нашых служачых, і здаецца, што яны па вушы закаханы ў паперкі. Яны ж проста жыць не могуць без вырабаў папяровай прамысловасці. На кожны свежанькі лісточак паперы чыноўнікі кідаюцца, як сабака на косць, і хутчэй стараюцца падрапаць яе чарнілам.

Мне выпадкова трапіла ў рукі анкета з назвамі частак чалавечага цела. Доўга я яе варочаў у руках, нюхаў, нават пад святло разглядаў. Чорт мяне падкусіў, і я, не вытрымаўшы, узяў ды запоўніў гэтую няшчасную анкету, дабрасумленна адказваючы на кожнае напісанае ў ёй пытанне. І вось пачытайце, даражэнькія, што ў мяне атрымалася.

Язык — працоўны.

Зубы — як у шчупака.

Горла — перапітае.

Адамавае яблычка — недаспелае.

Сківіцы — кепска працуюць па віне камісіі цэн.

Вочы — зайздросныя.

Цемя — бітае.

Нос — як у выжла.

Вушы — аслінныя.

Лапаткі — выкарыстоўваю: ляжу на лапатках.

Грудзі — стальныя.

Рукі — хапучыя.

Сэрца — шчодралюбае.

Печань — без каменняў, як танны будзільнік.

Лёгкія — цяжкія.

Нервовая сістэма — нацягнута, як струна на домры.

Палавое становішча — такое ж, як і матэрыяльнае.

Таз — да мыцця не прыгодны.

Мачавы пузыр — плавае.

Ногі — кожны вечар выцягваю.

Кроў — адсутнічае.

Валасы — засталіся (інфармацыі дае жонка) на полю бітвы з гадамі.

Заключэнне лекара — гані манету.

Мілыя грамадзяне! Парайце, куды накіраваць гэтую анкету? Мо' там людзі пасаромеюцца і прыдумаюць, як асушыць наш папяровы акіян.

Дзядзька Лявон

Ваяўнічы звон: Бон... Бон...!

ЖАНІХ З ПАУЛІНОВА

У Паўлінове, павет Бельскі,
Ёсць пажылы кавалер.
Ні па чым яму наш сельскі
Звычай, гонар і манер

Ён задумаў ажаніцца,
Каб з пасагам жонку ўзяць.
Пяць дзесятак тысяч сніцца
Багацеем хоча стаць.

«Найважнейшае — то грошы, —
Разважаў так наш жаніх. —
Жонка будзе найхарошчай,
Калі цесць не са скупых».

І паехаўшы па вёсках,
Таргаваў там шмат дзяўчын.
Быў у Кошках, быў у Плёсках,
Нат' адведаў Драгічын.

«Знай, за грошы не купляем
Дружбу, ласку і мужчэй.
Мы выходзім і кахаем
Хто у сэрцы даражэй, —

Так сказалі ўсе дзяўчаты
Чалавеку старай даты.
— Нам не трэба такіх сватаў,
Лепш хутчэй язджай дахаты.

Там дзе жэняцца з разліку,
Не кахаюць сваіх жон.
Там бяды і зла без ліку,
Наканец і з хаты вон!»

МІХАСЬ СВАЯК

САМААБСЛУГОЎВАННЕ

У КРАМЕ

Антон зайшоў у краму купіць хлеба. Прадаўшчыца дала яму буханак. Антон пэважыў яго ў руках і кажа:

— За мала важыць.

— Гэта не зашкодзіць, — адказала прадаўшчыца, — лягчэй будзе несці.

Ілья Рагоза
Крывяцічы

ЗАКУРЫЎ

Іван, будучы ў Бельску, зайшоў на склад вугля і закурыў папяросу. Ажно падыйшоў да яго міліцыянер і налажыў 5 злотых кары. Прыехаўшы дахаты, Іван і кажа жонцы:

— Вось давялося закурыць адну папяроску за 5 злотых.

— Пэўна амерыканскую, калі такая дарагая? — цікавіцца жонка.

— Дзе там, міліцыянерскую, — адказаў Іван.

Мікола Кузьміцкі
Плюцічы

МАЛЫ КОЛІК

Малы Колік, седзячы ў бацькі на руках, пытаецца:

— Татка, калі хто каго паб'е, ці падаецца за гэта ў суд?

— Ну, вядома, — адказаў бацька.

— То чаму ты, татка, не падаеш на Сымона, які табе выбіў пяць зубоў і перабіў ногу, калі ты ўцякаў ад яго з украдзенай каровай? — пытаецца Колік.

Канстанцін Астапчук
Мякішы.

У ДОКТАРА

Жанчына звяртаецца да доктара:

— Скажыце мне, што зрабіць з мужам, каб ён не гаварыў уначы праз сон?

— Дазвольце яму гаварыць удзень.

Валеры Олешаў
Гайнаўка

ПАШАНА

Афіцэр да салдата:

— Ці не мог бы ты мне разmяніць 100 злотых?

Салдат:

— Пашукаю, можа і знайду дробных.

Афіцэр:

— Салдат, як вы адказваеце афіцэру? Як павінны адказаць?

Салдат:

— Дакладваю, не маю дробных, грамадзянін паручнік.

Людміла Кіцель
Новае Беразова

(Працяг са стар. 3)

Кажуць, што гікаўка ад холаду да чалавека чапляецца. Не верце гэтаму. Кандрат быў мокры, як рудая мыш, а гікаў раз за разам так, нечакана нават для сябе, што галава толькі падлятала. Ясна, што з перапалоху гэта. Ды і няма на яе лепшага лякарства, як новы перапалох.

Вы Саўку з другога канца сяла ведаеце? Каля Хухалявай кузні жыве. Вось гэта быў чалавек палахлівы! Яно, праўда, не без прычыны: жонка Саўкі ў два разы большая за яго. Але аж так баяцца? Вось і гэты Саўка гікаў, як наняты. Таксама з перапалоху. А з другога перапалоху пераставаў. Прыйдзе ў поўнач дадому падхмелены, падкрадзецца на пальцах да печы, за якою жонка на нарах падхрапвае, і як не гікне, дурань, сярод хаты! І так раз за разам, раз за разам. Баба, каб супакоіць, паднімецца з прыгатоўленым паленам, трэсне Саўку па галаве, і гікаўку, як рукою, адняло! Цверазее і быццам па прычасці ў Вялікадны дзень, ідзе спакойна спаць на печ.

Гэтак вось і з Кандратам.

— Ты ведаеш, чаго сюды папаўся? — запытаў Люцыпар салодкім голасам, упіўшыся адначасова ў беднага пячніка бліскучымі вачыма. І гікаўка ў Кандрата прапала без следу.

«А глядзіць жа ён на мяне, як поп на сытую скварку» — падумаў пра сябе Кандрат і на ўсякі выпадак не адказаў.

КАНДРАТАЎ СОН

Люцыпар відавочна і не чакаў адказу, бо хвіліну яшчэ глядзеў на пячніка, які пад гэтым, дэлікатна кажучы, непрыемным позіркам круціўся, быццам верацяно, і ў канцы загадаў ісці Кандрату за ім.

— Вось табе работа! — сказаў Люцыпар, затрымаўшыся сярод страшэннай путаніцы капітальных комінаў. — Зробіш — адпусцім, не выканаеш... тут табе і заставацца да канца свету. Ды помні і запішы на галаве сваёй: ведаем мы ўсе тваe зямныя штучкі. Вільні толькі, шкуру жыўцом драць ды падсольваць будзем! Вось табе гліна, тут прылады, а гэтыя два маладцы ўжо цябе падгоняць у рабоце, — закончыў Люцыпар, паказваючы на двух чарцей, у якіх, па ўсяму відаць было, рукі так і свярбелі да Кандратавай лысіны, і прапаў з вачэй.

Павёў пячнік вокам па гэтай путаніцы комінаў, такой, што і ў снах не прадставіш, і задумаўся бязвольна над сабою і лёсам сваім. І запусціў руку ў другую кішэнь сваіх шырокіх нагавіц. Не многа водкі засталося. Адным хуткім глытком адправіў яе Кандрат у сціснуты голадам страўнік і рукавом абцёр набегшую ў вока немужчынскую слязу.

Тут то ён і заўважыў, што чэрці, якія хвіліну таму назад яшчэ гатовы былі ездзіць ва ўсе бакі па яго вузкай галаве, цяпер, раты шырока раздзяляпіўшы, ва ўсе вочы глядзелі на яго.

— Так, братцы, няма, — сказаў плачлівым голасам Кандрат, паказваючы пустую бутэльку. — Хіба, што ў вас завялося б, — закінуў на ўсякі выпадак вудачку.

Меншы з чарцей выразна мітусіўся, большы стараўся быць стрыманым.

— Дай панюхаць, — папрасіў меншы бутэльку.

Пячнік даў неахвотна, па колькі разлічваў, што яшчэ кроплю з яе выдушыць можна было.

Чэрці панюхалі, пашапталіся між сабою, і меншы ў момант знік. Зараз жа і з'явіўся з новенькай неадчыненай бутэлькаю. Глянуў Кандрат на яе і вочы наверх палезлі: гэта быў чысты-прычысты манапалёвы спірт з наклейкаю. Кропля ў кроплю падобны да таго, які ў вёсцы Параска тайком прадавала.

— Старэйшаму падцапіў — радасна сказаў малы чорт, паказваючы на бутэльку.

—Вось дык штука,—сказаў пра сябе Кандрат і прыцмокнуў языком.

Распілі тут жа, на месцы.

«І пачалося з гэтага дня», пішацца ў Евангеліі, з якой цытаты ў дыскусіі з пячнікам так часта прыводзіў царкоўны староста. Праз дзень пячнік змайстраваў самагоначную ўстаноўку. Чэрці дваіліся і траіліся, хапала яму толькі паказаць, як і што.

Ды як пачалі гнаць! Не салгаўшы, паўпекла чарцей нізшых чыноў пакорна чакалі на першачок. А Кандрат, важна залажыўшы рукі за спіну, стаяў ля бочкі з халадзільнікам.

І пайшло жыццё - небыццё! Шчэ і якое!

Хадзіла пекла гэтае самае, быццам рака ля роднага сяла ў час непагоды.

— Што, братцы, — прыгаварваў ён да чарцей, — няма ж жыцця без пячніка? Няма! Вы, ірады праклятыя, дзякуючы мне, шчасце ўбачылі! Дзякуючы мне, а не якомусьці там прыблудзе Люцыпару, — крычаў ён тонкім голасам. І чуў Кандрат у сабе такую сілу, якой ні сам Люцыпар, ні сто падобных яму не меў.

Ды што чуць! Каваль Хухале з нашай вёскі таксама чуў, як ноччу яго кузню разбіраюць, а выйсці з хаты не патрапіў. Не хапіла вытрымкі, можна сказаць.

Так вось і тут. Чуў, чуў, а не ўчуў, калі Люцыпар за спіною стаў.

— Тааак... ну што, печы ладзіў? — спытаўся ён спакойна і таму Кандрату паказалася, яшчэ больш злаўрэдна. — Не ладзіў, значыць. А гарэлку піў? Піў! А чарцей распаіў? Распаіў! (Кандрат адчуваў сябе так, быццам валасы на яго лысай галаве пачалі расці занава) Вон! Вон! Біць яго, біць гада! Скідаць!!! Каб не смярдзеў мне тут!!!

І ў адзін момант рыла яго з чорнага зрабілася сінім. Кандрат дагледзеў яшчэ, як Люцыпар шырокім чырвоным языком сваім згарнуў у чорным роце праціўную жоўтую сліну і плюнуў яму проста ў самы твар.

«Як з вядра», мільганула апошняя думка ў галаве, і Кандрат праваліўся дзесьці ўніз.

— Вось, хрэн стары, ухітрыўся пад самым парогам легчы, — застракатала Амяльянчыха пасля таго, як вядро памый трапна шлёпнула на бязвінна спячага Кандрата.

—А што гэта там? — запытаўся Амяльян з-за дзвярэй.

— Пячнік, чорт яго сюды прынёс, пад парогам валяецца. Памыямі няхочучы, дурня, абліла.

Дзверы скрыпнулі і на парозе паказаўся сам Амяльян.

— Гэта ты так печ мне сабраўся ладзіць!? Давай, бабо, гліну, тую, што мінулым годам мясіў на печ. Давай, я яму рыла вытаўку!

І не дагучэлі яшчэ ў прыгожым паветры зімовага паранка гэтыя словы, як Кандрат коркам ўскочыў на аслабеўшыя ногі і трухтам пусціўся на вуліцу.

— Трымай яго, хрэна старога! — крычаў Амяльян, узяўшыся за бокі і рагочучы доўга і працяжна.

Рэха нясло гэты смех па вуліцы за пяткамі аслабеўшых Кандратавых ног амаль да самае хаткі яго на другім канцы сяла.

С. ЗАСТАВІН